

Gyermektáncközelben

Igazán hiteles írást olvashatunk olyan szerző tollából, aki hosszú időn át mozgatta egy település táncos életét. A könyvből végig érezhető, hogy Nagy István élettapasztalata, tudása nélkül a cigándi táncos hagyományok nem kerülhettek volna az olvasóközönség elé. (Tudjuk persze, hogy éppen a cigándi hagyományok feltárásában, sőt felelevenítésében a fiatal néprajzos, Kaposi Edit, a gyerekek táncos nevelésének egykori egyik „nagyasszonya” milyen sokat tett.)

Nagy István tanár úr kiváló kapcsolata táncosaival, elődeivel lehetővé tették számára, hogy kötetében a kezdetektől, az 1930-as évektől napjainkig végigkísérje egy bodrogközi település táncos életét. Az első fejezetben erről a korai szakaszról olvashatunk, melynek természetesen a gyöngyösbokréta képi az alapját. A szerző leszögezi: „Vizsgálódásom tárgya a gyermekjáték, gyermektánc színpadi megjelenése.” Ennek szellemében tárgyalja a '30-as, '40-es évek mozgalmait. A fejezet egészen 1967-ig követi végig az intézményesülést, a folklorizmus különböző korszakait. Kaphatunk némi utalást e szempontból egységesnek tekinthető oktatási módszereire, amelyek teljesen meg egyezik a hagyományos táncátadási móddal. A különbség a célokban keresendő. Majd követhetjük a változást: a korszak végére indul meg ugyanis a néptánc (ezen belül a gyerekek tánca) színpadi táncként alkalmazásának rögs útja.

A monográfus a következő fejezetben visszatér a '30-as évek elejére. A Színpadi tánc Cigándon fejezet a falu táncgyűjtésének megalakulásával, munkásságával foglalkozik. Az alapító táncosokkal készített interjúk, levelek idézésével kerülünk közelebb a hőskorhoz. Kezdetekben Kántor Mihály vezetése mellett a gyöngyösbokrétás fellépések domináltak. A háború utáni lendületvesztést az országosan számon tartott mester, Ureczky Csaba 1962-es érkezése váltotta fel. Irányítása alatt új szellemben alakul meg a Zemplén Táncgyűttes. Nevéhez köthető a rendszeres és átgondolt utánpótlás-nevelés is. A fejezet érdekes színfoltja az 1964. évi teljes csoportnévsor és egy-egy műsor részletes

leírása. Táncpedagógus kollégák tehát értékes információkat szerezhetnek a műsor-összeállítás gyakorlatából. Kár, hogy a korra jellemző táncitanítási módszereket, óraszervezési módokat nem ismerhetjük meg.

A következő részben már a '70-es, '80-as években járunk. A nagy lendülettel beérkező gyermektáncmozgalom Cigándra is hatással volt. Ez nemcsak a gyerekfesztiválok sűrűsödésének időszaka. Az úttörő néptáncfesztiválok kiírásaiban feloldják a maximum hat páros létszámkorlátozást. Így felülről szervezett rendezvények is nyitnak a nagycsoportok felé. Ekkor indul – a korábban már említett Kaposi Editnek és Keszler Máriának a „harmadik testnevelési óra” birtokbavételére kidolgozott kísérleteit követően - a „nagy négyes” (Karczagi-Foltin-Neuwirth-Salamonné) programalkotó, tantervíró, tananyagfejlesztő munkája. Nagy István ebbe a vonulatba illeszkedett. Gyerekközpontú és játékközpontú koreográfiai országsszerte kedveltek voltak. A gyermekek néptáncmozgalma Nagy Istvánt mint jeles és mind a folklorra, mind a gyerekvilágra érzékeny koreográfust is megismerhette más kiadványokból, az Együtteseink műsorából című sorozatból, több ízben tapsolhattunk sikereinek a Gyermektáncantológián.

Érdekes dokumentumok, eredeti források, idézetek, plakátok, rádióinterjú közlésével mutatja be Nagy István a Zemplén Táncgyűttes munkásságát. Fontos kortörténeti dokumentumként részletesen leírja – az együttesvezető szemszögéből – a leg-rangosabb fesztiválok menetét. Hasznos információk ezek még ma is a nagy közönségi rendezvényeket szervező pedagógu-

sok számára. Erre az időszakra tehát már jellemző a szakmai megújulás, a néptánc közoktatásba vonásának kísérlete. A Népművelési Intézet vizsgálati eredményeinek közlésével megfelelően világítja meg a szerző a '70-es, '80-as évek gyerektáncmozgalmát. Az iskolarendszerbe épülés megkövetelte a tanügyi dokumentumok kidolgozását, ennek bizonyítékeként olvashatjuk az 1981-re készült munkatervet. Történeti kutatások elsődleges forrásoként kiválóan használható dokumentumokat tanulmányozhatunk.

Az utóbbi két fejezet kronologikus sorrendjét némileg megtöri az ismét tematikus rendszerezés. Két különálló fejezetben olvashatunk az úttörők és a különböző szövegvezetők (ÁFÉSZ, Mészöy, Szövosz) által meghatározott időszakokról, melyek nagyrészt összeérnek a már ismertetett évtizedekkel. A korábban dicsért részletes, a fesztiválok belülről látó ismertetések itt sem maradnak el. Sőt megjelennek a külföldi utak hasonló mélységű leírásai is (Kuba, Franciaország, Törökország). Táncegyütteseket vezető pedagógus kollégák a leírások áttanulmányozásával némileg felkészülhetnek a rájuk váró nehézségekre.

Az együttes nevelőerejét és hatását bizonyítja a sorakból induló Román Sándorral készített interjú közlése. A néptánc nyelvét használó, újratereítő Experidance együttes immár világhírű vezetője több – a könyvben is idézett – fórumon mondott köszönetet a cigándi táncegyüttesnek, nevelő közösségének. (Kevesen tudják, hogy Mester és tanítványa együtt kaptak lassan egy évtizede Gyermekekért díjat.)

Ezután a rendszerváltást követő évek bemutatása következik. A korábbi állami kezdeményezésű vendégszerepléseket váltó, valóban civil karakterű testvérkapcsolatok részletes bemutatását az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület jóvoltából létrejövő külföldi utak ismertetése zárja. A hét külföldi fellépéssorozatot a személyes hangvételi képek, a táncosok beszámolóit elevenítik meg – egy dokumentumkötet sajátosságai szerint.

Külön figyelmet érdemel A jövő lehetősége... című fejezet. Nagy István felismerte,

hogy a folytatás, a vezetői utánpótlás kinevelése az egyik legfontosabb feladat. Ezért szánt külön fejezetet a nyíregyházi Művészeti Szakközépiskolában tanuló, a táncot hivatásul választó cigándi gyerekeknek.

A munkájában igényességéről ismert szerző teljességre törekszik. Ezt mutatja a művészetoktatási intézménybe való betagozódást kísérő negatív tapasztalatok papírra vetése is. A '90-es évek szabadsága nem mindenkinek hozott könnyebb munkát. Az ígért lehetőségek mellett a folyamatosan változó, egyre nehezebb követelmények teljesítése szinte ellehetetleníti a munkát – tudjuk meg Nagy hiteles vallomásaiból. Az emberi gyarlóság és az emberi nagyság között hánykolódik a közösség. Az együttesvezető szervezési, működtetési gondjai mellett megismerhetjük a felgyorsult világ gyermekekre tett hatását is. A korábbi időszakokhoz képest egyre nehezebb a megfelelő színvonalú produkciók létrehozása, érezhetjük folyamatosan a szerző gondjait. Sajnos megoldásokat nem olvashatunk. A könyv egyik legnagyobb erénye, hogy nyíltan tárgyalja a felmerülő problémákat, a nehézségek megoldásának első lépése ugyanis a problémák felismerése. Nagy István megtette az első lépést, vázolta a mozgalmat, a táncpedagógia hátráltató tényezőit.

A könyv végén a dokumentumelemzők, a kutatók nagy örömeire jól átlátható formában olvashatjuk az együttesről megjelent cikkek forrását, a bemutatott koreográfiákat, a kiemelt szerepléseket és az évekre lebontott létszámokat, fellépéseket.

A könyv elsősorban nem klasszikus értelemben vett pedagógiai aspektusból vizsgálja Cigánd gyermektáncéletét. A sorok között figyelmesen olvasva mégis találhatunk táncpedagógusok számára értékes információkat. A dokumentumok elemzésével a korra jellemző színpadi összeállítások, a csoportvezetés egyes nézőpontjai, a már akkor jelentkező problémák felismerése és jelenünkre igazítása adhatja használhatóságát táncpedagógusok számára. A könyvnek nem volt célja módszerek leírása, kiemelt készségek, képességek megnevezése, oktatásszervezési

ismeretek tárgyalása, így ezek hiányossága nem is róható fel számára.

Összességében a kiadvány fontos dokumentumokkal, élménybeszámolókkal világítja meg ezt a gyönyörű 80 évet. Az olvasó a képek, az interjúk olvasása közben visszarepül a második világháború előtti aranykorba, ahol még „első kézből”, hagyományörzőktől lehetett táncot tanulni. Az intézményesülés nehéz, útkereső időszakától a Zánkai Úttörőváros, a kubai látogatás miliójén keresztül az önálló-dást jelentő művészetoktatási intézmény

alapításáig minden apró részletet megismerhetünk.

Csak sajnálni tudjuk, hogy a visszaemlékező-adatfeldolgozó, tárgyyszerű és mégis érzelmes kötet egyúttal az együttesvezető-pedagógus Nagy István búcsúzó szózata. A nemzetközi hírű együttes összeroppant a társadalmi-gazdasági krízis terhe alatt. De ez már egy másik történet.

Nagy István könyve a cigándi Zemplén Gyermektánc-együttes négy évtizedes krónikájáról. Cigánd, 2006.

Kovács Henrik

Egy komplex, emberközpontú módszer a szabad zenei kifejezésért

Vajon miért oly gyakori az a jelenség, hogy a tanítás, az oktatási munka során hajlamosak vagyunk megfeledkezni az egyik legfontosabb aspektusról, az emberi oldalról? Az emberi szervezet egy kitűnően megalkotott csoda, melynek azonban a helyes működéshez odafigyelésre, karbantartásra van szüksége. A gyermek még képes figyelni a szervezete által leadott jelekre, hiszen ha megbetegszik, a legaktívabbak is lepihennek, kialusszák betegségüket, de különböző sporttevékenységekkel is fenntarthatják a megfelelő egyensúlyt, tehát jól érzékelik, ha külső környezetük nem megfelelően reagál belső szükségleteikre.

Vajon a 21. század zenepedagógusai és muzsikusalántái képesek-e odafigyelni a jelekre, amelyek nélkül nem válhatnak igazán jó és felszabadult zenészekké?

Jól tudjuk, a mai oktatási követelmények nem kedveznek a zenetanulásnak. Az egyre növekvő kötelező tananyag elsajátítása óriási energiát kíván a tanulóktól, és egyre inkább háttérbe szorul mindaz, ami éppen segíthetné őket közismereti tanulmányaikban. Az optimális teljesítményhez viszont a körülmények, a feltételek nem mindig a legkedvezőbbek. Egy túlságosan leterhelt tanuló nem biztos, hogy képességei legjava szerint tud teljesíteni, akár az iskolában, akár otthon, amikor gyakorol, vagy a zeneórákon, ami komoly munkát, energiateljesítést jelent. Arról is kevés szó esik, hogy a pedagógus hogyan tud

megfelelni az egyre magasabb követelményszintnek. A munkaképesség problémájával igen keveset törődnek, azonban a módszer kitalálói, fejlesztői és alkalmazói úgy vélik, a munkaképesség gondozásának az iskolában kell történnie. Ehhez kíván elméleti és gyakorlati segítséget nyújtani a Kovács-módszer és a módszerről 2007-ben megjelent tanulmánykötet.

Pásztor Zsuzsanna a '60-as években, kezdő tanárként ismerkedett meg Kovács Géza kutatásával, melyet a zenei munkaképesség-gondozás témájában végzett, és tanítási gyakorlatában hamar felismerte a módszer jótékony hatását. Az elsajátított, bevált gyakorlatokkal elérte, hogy a fáradt növendékek frissebben, hatékonyabban dolgoztak az órákon, a hangszer nélküli mozgásgyakorlatok nagyban elősegítették